

МАЙ 1-БИЛЕ, ӨҢНҮКТЕР!

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, НАТТЫҢЫҢАР!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1935 чылда
түптөөлгөттөгөн

1966 ч.

МАЙ

1

ВОСКРЕСЕНЬЕ

№ 104 (6430).

Өлгөз 2 кап.

Делегейниң амылчы чоннарының эп-сетил
наттыштырылганың хуну, бүгү чурттарның
ажылчынарының чаңгыс эвиниң болгаш аны-
дуумалышны ёзуунуң хуну — Май 1-зи делге.
резин!

(СЭКП ТК-ның май 1-ге Кыйгыргаларында).

Куш-ажылдың, частың байырлалы

Май бириниң байырлалы — тайбыңның, куш-ажылдың, частың байыр-
лалы чедип келди. Ажылчының болгаш калхачкунуң, артедаккунуң бол-
гаш чогадыңың ажалдыңкың кайгамчыктың куш-ажылчы болотери-
биле чекетилип, каастанган байлаң Май бири бүгү совет чуртта — Чөөн
чүктөн барың чүкче тиилелгелг чоруп тур.

Ажылчы чоннарың байырлалы — Май бирин делегейниң куш-ажыл-
чы кижилери 1890 чылдан эгелеп, ан чеден алды катап демделгелг турар.
— Бүгү чурттарның пролетарийлери, наттыңыңар! — деп лозунг-би-
ле ажылчы чоннар Май бирини чыскаалдарыңа унуп, политиктиң ажал
сөксөдүшкүңарыңа киржиң, капитал-биле аңгы демиселгелге куш-
ажылчы чоннуң куштери наттыңың, быжыгып келген.

Ажылчы чоннарың хосталгазы дээр тулчушкунуңага магалың улуг
тиилелге болза, делегейге эң-н баштайгы совет социалисттик куруениң
тургустунганы болган. Россияның ажылчы чоннары Май бирин 1918 чыл-
дан эгелээш, бодунуң социалисттик куруениң элери болуп, бүгү улус-
туң ёзулуг улуг байырлалы ылдыр демделгелг келген. Улуг Октябрьниң
ажылы-биле хосталган моол болгаш тыва артар совет улус-биле нады
Май бирин дөртөн дөрт удаа хостуу-биле байырлап турар.

Өске социалисттик чурттарның ажылчы чоннары боттарының ол интер-
националчы байырлалын ам чээрби ажыг чылдарда хостуу-биле демделгелг
турар. Ол чурттар ам Совет Эвилели-биле нады социализмниң делегей
системазы болу берген.

Хей-хей колония чурттар боттарының хамаарышпас чоруун чазалап
алган. Капиталисттик чурттарның ажылчы чоннарының монополияларга
уаур демисели куштелип турар. Аны-дуумалышны чурттарда социалисттик
тургузушкунда-даа, капиталдың чурттарында аңгылар тулчушкунуң-
да-даа ажылчы чоннарың авангардызы — коммунистер чоруп турар.

Делегейде коммунистерниң хүрээлери ам 50 миллион чыгышы эскен.
Ленинниң партиязын бүгү делегейниң коммунистери боттарының мур-
накчы ерлары деп санап турарыңа совет кижилер чоргаларыңа турар
бис. Бистин партиявыстың ууртунгазы-биле хей националдыг совет
улустар тиилелгелден тиилелгеме буруңгазрал, бүгү делегейниң ажылчы
чоннарың магададыл, соруң кирип турар. Ленинниң идеяларың амыл-
ралда боттарыңыңың СЭКП-ниң чаа болган XXIII съездиң чайыннан-
дыр көргүзүп, бистин чуртка коммунизм тургузушкунуңуң моол саңгаар-
гы программазын тодараткан.

— Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Бүгү куштерни СЭКП-ниң
XXIII съездининиң шийтирлерин боттандырыңың, баш чыл планын
күүсөдиринче! — деп кыйгырыг бөгүн бүгү чуртта диңгиреп турар.

Коммунистерниң улуг партиязының XXIII съездининиң шийтирлерин-
ге соруң кирген Совет Тываның ажылчы чоннары улустарың найыр-
лың быжыг баганазы, делегейде тайбыңның, демократияның болгаш соци-
ализмниң куштуг чаленгичини — Совет Эвилелиниң күчүзүн быжыгла-
рыңа боттарыңың таланттың салышкынын кирип турар. Чаа беш чыл-
дың бири чылы — 1966 чылды хере басышкың-биле эгелээш бис.

Россия Федерациязының малчынарының социалисттик чарыкыңа ба
чылаң бирги кварталында Чөөн Сибирде ийги черни бистин республи-
ка ээлэин бөгүн Совет Тываның кижиги буруун өртүп турар.

Ленинниң Тыва АССР-ниң ажыл-ишчилери курунеге зыт саада
планын 188,5 хуу, сут саарын — 138,4 хуу күүсетип, ол чургайлар-
ны бижиз лозунг, планаттарын туруп алгаш, бөгүн Май бирини чыскаа-
лыңча өөрүшкү-биле унуп турар. Бо талазы-биле бирги кварталда соци-
алисттик чарыктың тиилелгелг болган, бин-хемчилер Май бир чыскаа-
лында республиканың шилчир Кызыл туугун чоргаар көдүрүп чорур.

Ол ышкаш бирги кварталда социалисттик чарыктың тиилелчилери
болган Кызылдың алгы заводунуң ажылчынары, № 62 механизастаан
колонианың тулчушкунуң болгаш № 3 АТА-ның транспортчулары
боттарының куш-ажылчы чедикшиктериниң сан-чургайларың көргү-
зүп, шаңнаткан шилчир Кызыл туугун-биле бөгүн чыскаалга унур.

Чаа беш чылдың баштайгы чазында республиканың колхозтарының
болгаш сөксөдүшкүң, механизаторлары, таражылары чакың хаву
ажылдарың флотузуң улам калбартып турар. Бөгүн хей-хей механиз-
аторларың агрегаттарыңа шаңналдыг Кызыл ымырларың Май бирини
чыскаалдарыңа далай дег чалган Кызыл туугун-биле нады кириңиз.

Бо чылын Май бириниң байырлалын совет улус улуг политиктиң бо-
лушкунуң үзүндө — СЭКП-ниң Дээди Совединге сонгуда намын-
зыңың үзүндө демделгелг турар. Май бириниң бугуңуңда улуг делге,
Советтер чуртунуң бүгү черлеринге депутаттарга кандидаттар депшиң-
гези совет улустуң мораль-политиктиң чаңгыс эвиниң, улустарың бузул-
бас найырларың чайыннанчак илерээшкениң болган. Дең эргелг совет
республикаларың улуг өг-бүлөңде Тыва АССР-ниң ажылчы чоннары
боттарының эң таланттың өлдөр, ыштарын совет куруне эрге-чагырганың
дээди органыңча бедик көдүрүшкүңуң, чаңгыс эп-сетилдиг деп-
шиңип турар.

Тыва улус бодунуң улуг эргелерин, чайыннанчак чедикшиктериниң
улуг орус улустуң болгаш СЭКП-ниң бүгү улустарыңың ак сетилдиг
аны-дуума найырларың ачызында чедип алганың улуг өөрүшкү-биле
демереп турар. Ол найырлар дээрге тыва улустуң улуг аас-нежин. Ынчан-
гаш Май бирини чыскаалыңа үнгенерниң аразында мындагы лозунг бо-
гун улам-на чаа күштүү-биле дыңалып турар:

— СЭКП-ниң улустарыңың бузулбас чаңгыс эви болгаш аны-дуума-
лышны найырлары кездө чурттап база чекетилип турар!

Хей националдыг, күчүлүг чаңгыс өг-бүлөдө наттыңың совет улус-
тар Ленинниң партияны, оон Топ Комитетин далаңдан бурганга басып
алгаш, дидим болгаш улуг бузул-биле коммунизмге буруңгаар басып
өдөр. Коммунизмге болгаш кескөсчө орутку баштай амыткан совет улус
бодунуң бузулгелг бурганга басымы-биле чер бөмбүрээниң куш-ажыл-
чы бүгү кижилерин хей-аът кирип, хосталганың улуг эерэниң тиилел-
гезинге оларның бузулгелг улам быжыглар.

Надыр, маска туткан болгаш делегейни чазартып, оон келир үзүн тур-
гузуп турар амылчың колдардан артың куштуг чүе чоң дээрзин илеретип
турар. Май бириниң хунуңда мындагы лозунг чөк бөмбүрээнде диңгиреп
турар:

— Частың болгаш куш-ажылдың, тайбыңның болгаш найырлардың
чырыктыгың делегей байырлалы делгезин!

— Чер кырында Тайбыңны, Куш-ажылды, Хосталганы, Дең эргени,
Аны-дуумалышны ёзуу болгаш Аас-нежин бадыттар коммунизм дел-
гезин!

ТИИЛЕКЧИЛЕРГЕ — КЫЗЫЛ ТУКТАР

РСФСР-ниң Министрлер Чөвү-
лели болгаш Профсоюздар Дем-
делерия Бүгү-ажыл Төп Чөвү-
лели 1966 чылдың бирги квар-
талда Россия Федерациязының
малчынарының социалисттик чары-
кының түндүгүн түндүгө.

Мал ажылчының продуктуларын
бүдүрери болгаш белектериң не-
вүдөдир, малдың болгаш куштук
продуктузуң бедикер база продук-
цияның едилчазыңа үнөр күш-
ажылдык болгаш чөмөриң эң
эвээш чарыгдалдары дээр чарык-
тыңа чыдаңдыр салгыттыңар.
Мал болгаш куштук продуктуларын
надыр болгаш бадыттарга —
Вологда область, Топ зонада — Вла-
димир биле Калуга областар, Вол-
га-Вятка зонада — Чуваш АССР,
Поволжье зонада — Ульяновск об-
ласть, Сонгу-Кавказ зонада — Крас-
нодар край, Урал зонада — Свердлов-
ск область, Барың-Сибирь зо-
нада — Новосибирск область, Чөөн-
Сибирь зонада — Иркутск область,
Бирок-Чөөн чук зонада — Пра-
мск край, Сонгу зонада — Мага-
да область.

Социалисттик чарыктың тиилел-
чилерия РСФСР-ниң Министрлер
Чөвүлелиниң болгаш ВЦСПС-ниң
шилчир Кызыл туктарың база би-
розалыг-де 10 муң рубль хемчээл-
де аны-дуумалышны тысыр.

Социалисттик чарыкка ийги чер-
ни ээлээн автономнуң республика-
ла, крайлар болгаш областар бү-
дүрүң-де 5 муң рубль хемчээлде
аны-дуумалышны тысыр: Сонгу-
Барың зонада — Ленинград бол-
гаш Псков областарга, Топ зо-
нада — Рязань, Брянск болгаш Тула
областарга, Волга-Вятка зонада —
Марий АССР-ге, Поволжье зо-
нада — Татар АССР-ге, Сонгу-Кавказ зо-
нада — Дагестан болгаш Кабардин-
Балкар АССР-лерге, Топ-Кара доу-
рантыг зонада — Курск область,
Урал зонада — Пермь болгаш Тю-
мень областарга, Барың-Сибирь
зонада — Кемерово область, Чөөн-
Сибирь зонада — Тыва АССР-ге,
Бирок-Чөөн чук зонада — Хаба-
ровск крайга, Сонгу зонада — Коми
АССР-ге.

1966 чылдың бирги кварталында
мал ажылчының продуктуларын бү-
дүрери болгаш белектериң көвү-
дөдир, малдың болгаш куштук про-
дуктузуң бедикер талазы-биле бе-
дик көргүзүлгелер чедип алгаш
Башкыр, Морла болгаш Чөөн-П-
крайың, Калмыкстан, Красноярск
крайың, Смоленск, Калинин, Костро-
ма, Горький, Камчатка, Куйбышев
болгаш Новгород областарың кол-
хозтарың болгаш совхозтарыңың
оны ажылчы РСФСР-ниң Министр-
лер Чөвүлели болгаш ВЦСПС дем-
делгелг.

(СЭТА).

В. ВОЛЧЕНКОНУҢ ЧУРААН ПЛАНАДЫ.

ССРЗ-НИҢ КАМГАЛАЛ МИНИСТРИНИҢ ДУЖААЛЫ

1966 чылдың Май 1

№ 93

Москва хоорай

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!
Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!
Бөгүн Совет Эвилелиниң улустары, Армияның болгаш Флотуң дайын-
чылары Май бирин — делегейниң ажылчы чоннарының эп-сетил кат-
тыштырылганың хуну, бүгү чурттарның ажылчынарының чаңгыс эвиниң
болгаш аны-дуумалышны чөрууңуң хуну байырлап эрттирп тур-
рар-дыр.

Бо чылын Май бириниң байырлалын, кажан бүгү совет кижилер СЭКП-
ниң XXIII съездининиң төвүлүг шийтирлериниң аажок улуг соруң кин-
риңи салдары-биле чурттап база анылап турар байдалдарда демделгелг
турар. Съездиге анылап кылган шийтирлерин, чаңгыс эп-сетил-биле
чулдугуңуңуңа, бистин улустуң ол шийтирлерин амырларга бот-
тандырыңа куштерин болгаш энергиязың хараманмай турар, чаа беш
чылды күүсөдир, Төрзүн чурттуң экинчиңик болгаш камгалал күчүзүн
улам ыңай көдүрүп дээр шудуру демиселгелг турар.

Совет Эвилелиниң болгаш аны-дуумалышны өске-даа чурттарның улуг
чедикшиктери болза капитализмниң курунега социализмниң маргыш чөк
артың шийтирлерин, социализмниң делегей системазының тургустарының
улам ыңай быжыкканының чайыннанчак хөрөкчиз болур.

Совет улустуң болгаш социалисттик өске-даа чурттарның ажылчы чон-
нарының тургузуңуң амыл-чорудулганы делегейниң нарын байдалыңда
боттанып турар. Барың таланың монополисттик бөлүктери төвүлүг хөг-
жүдениң чорудушкунуң саадырың оралашшылаан, делегейниң дүш-
күрлүг чорун чидигелдир, хосталга болгаш хамаарышпас чөрун дээр,
социал депшиг дээр демиселгелг турар улустарга уаур агрессияның амыл
үүлгелдирлерин ботландырып турар. Мурун-чөөн Азияда америк империа-
лизмниң дээрбич хөдөлүшкүң, Вьетнамның Демократтыг Республи-
казыңа улау дайыны калбартып дээр аларың хөрөкчиз планкары өңө
айымылг болуп турар. Боттарының эжээрин агрессия сорулгаларын
боттандырып дээр, ракеталарың чексиз халга алымың АНШ-биле сул-
чазге чедип алыр дээр шырбайып турар барың-герман эжээреректерин
политиказы тайбыңың хөрөкчиз база шыңгы айымылг тургузуп турар.
Даштын политиказы Ленинниң принциптерин чайылыш чөкө бол-

гаш шудуру боттандырышсаан, Коммунисттик партия, Совет чазак, бистин
бүгү улустуң делегейниң чаа дайыны империалисттерин талазыңдан
өскүдүп үндүрериниң улгаткан айылың барымдалаш, тайбыңның дайы-
нынарының чидикшиктерин сөрөмчелдиг айгаарал база бодуңуң
Төрзүн чуртунуң камгалалың күжүн, СЭКП-ниң Чепсетиг Куштериниң
күчүзүн, социализмниң бүгү чурттарның дайыны дем каттыштырыл-
ганы улам ыңай быжыглар талазы-биле эргемон чугула хемчеглерин ап
турар.

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшина-
лар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!
Май бириниң байырлалы-биле силерниң амыр-мандыңарың айтырып
база байыр чедирп, дайыңчы болгаш политиктиң белекелге чаа-чаа че-
дикшиктерингелг боруңуңарың күздөң!

Чепсетиг Куштериниң дайынчылары! Боттарыңарың мергежиңерни
магал чөккө сайзыраңгайдыңар, улустуң бузуреткени нарын техни-
каны болгаш чепсетиг шудуру өвөрнөң, сагыла-чурумуң болгаш эрге-
изастыг чоруту быжыглар, шериглерин дайыңчы белегин бедикер!
Сөрөмчелдиг туруп, бодуңарың ымак Төрзүн чуртунуң камгалалыңың-
га, надыр-даа агрессорну шуут чылча шазарыңа кездө бөкөн болуңар!

Ажылчы чоннарың делегей байырлалын демделгелг-биле ДУЖАА-
РЫМ БОЛЗА:

Бөгүн, Май бирде, тус чериниң-биле 21 шаң турда, бистин Төрзүн чур-
туустан найысылалы — мадыр-хоорай Москва, эвилелдешкен респу-
бликаларың найысылалдарыңа, мадыр-хоорайлар: Ленинградка, Волго-
градка, Севастопольга, Одесса болгаш мадыр Брест шибээге артиллерия-
ның чээрби удаа даштаашкыны-биле салют кылыр.

Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сетил каттыштырылганың
хуну, бүгү чурттарның ажылчынарының чаңгыс эвиниң болгаш аны-
дуумалышны чөрууңуң хуну — Май бириниң делгезин!

Улуг совет улус болгаш оон алдарлыг Чепсетиг Куштери делгезин!
Ленинниң тургустаны Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунисттик пар-
тиязы делгезин!

ССРЗ-ниң Камгалал министри, Совет Эвилелиниң Маршалы
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

СЭКП обкомунда

ХУНДУЛЕЛ САМБЫРАЗЫНГА

1966 чылдың бирги кварталында ажылыңың
түндүгүн көргөш, СЭКП обкомунуң бюрозуну
социалисттик чарыктың тиилелчилерге дараа-
зында ажыл-агыйлары санаан болгаш рес-
публиканың Хүндүлел самбыразыңа кишер
деп шийтирлээң:

Биш-Хем районнуң «Искра», Барың-Хем-
чиктиң «Большевик» колхозтары, «Элегес»
болгаш «Найрал» совхозтар.

Улетпүрүнүң бугуруңа черлеринден — Кы-
зылдың электр станциязы болгаш алгы заво-

ду, тудуг черлеринден — № 62 механизастаан
колонианың коллектив, автотранспорт орга-
низацияларыңдан — № 3 АТА болгаш рес-
пубсоюзтуң АТА-зы.

Республиканың улус ажыл-агыйыңың бол-
гаш культуразыңың 115 ажилдакчылары база
республиканың Хүндүлел самбыразыңа кир-
ген. Улетпүрүнүң көдөз ажыл-агыйың болгаш
культураның 23 мурнакчыларын Гастело ат-
тыг паркка чарлаар.

ШИЛИНДЕКТЕРГЕ

№ 62 көжүп чорур механизастаан
колонианың мадыр-хоорай Москва, эвилелдешкен респу-
бликаларың найысылалдарыңа, мадыр-хоорайлар: Ленинградка, Волго-
градка, Севастопольга, Одесса болгаш мадыр Брест шибээге артиллерия-
ның чээрби удаа даштаашкыны-биле салют кылыр.

Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сетил каттыштырылганың

хуну, бүгү чурттарның ажылчынарының чаңгыс эвиниң болгаш аны-
дуумалышны чөрууңуң хуну — Май бириниң делгезин!

Улуг совет улус болгаш оон алдарлыг Чепсетиг Куштери делгезин!
Ленинниң тургустаны Совет Эвилелиниң алдарлыг Коммунисттик пар-
тиязы делгезин!

Улетпүрүнүң бугуруңа черлеринден — Кы-
зылдың электр станциязы болгаш алгы заво-

ду, тудуг черлеринден — № 62 механизастаан
колонианың коллектив, автотранспорт орга-
низацияларыңдан — № 3 АТА болгаш рес-
пубсоюзтуң АТА-зы.

Республиканың улус ажыл-агыйыңың бол-
гаш культуразыңың 115 ажилдакчылары база
республиканың Хүндүлел самбыразыңа кир-
ген. Улетпүрүнүң көдөз ажыл-агыйың болгаш
культураның 23 мурнакчыларын Гастело ат-
тыг паркка чарлаар.

ХОВУ-АКСЫ, АК-ДОВУРАК—КОММУНИЗМ ТУДУГЛАРЫ

Беш чылда... «Тыва кобальт» комбинаттын тудуун доозар.
(СЭКП-нин XXIII съездинин Директиваларындан).

СОЛУННУ ЧЫСКААП ТУРДА...

Чаа беш чыл планын Бугаар бистиң чуртка хай-хай бугуруглар туттунуп, ажыгалаа кирер. Оларныкы бирээси бистиң Тывада. Аар улетпүрү шапкыны-биле көрүп ораа республикалык болганы-вис дөш чоргаараныр бис. Беш чылда... «Тыва кобальт» комбинаттын тудуун доозар» деп, чаа беш чыл планының талазы-биле Директиваларда бижээни билдир болгай бис. Бо дээрге бистиң республиканың ажил-агый, акномиканын моон сонгаар саймаларына кайгамчык уруг базыны кылдыр бугуруглар-дир!

Хову-Аксында бо шалыпчы тудуу болуун хай националдык коллектив-биле улуг байырлаа — Майны чаа-чаа куш-ажык чедикшилер-биле уткуп алганын биске дыңнадып турар-дыр. А бис оларга хары кылдыр мынча дээр бис: «Эштер, уруг тудуун кижилери, беш чылдың бо тудуун хуусаазыны бетиңе доозар, ажыгалаа кирер дөш бугу-ле күжүңерни үндүрүп, ажылдаар! «Ынчаарга, тудууну ажил-ишчи кижилери биске база харыылаар: «Партияны, чурт-туң, бистиң чоңуң уруг идегелин шынактырар бис!»

ЧУРУГА: «Тыва кобальт» комбинаттын тудууну хевир.

(Редакцияны чурукчуу Виктор Волченко чурат).

Бүгү делегейниң ажилчы чоңарының эл-сепкил каттыштырылганын, бүгү чурттарын ажилчы алымын талыс-ошуп болгаш амы-думалык бугуруу хуңу — Май бирини байырлаага турсааган «Шынык» бо номерин чыскаап турда, бистиң тускай корреспондентис Тывада аар улетпүрү баштайгыларын бирөөн «Тыва кобальт» тудуу эргелең-биле улантарын хоорайлар аразында телефон станцияныкы ажилдакчыларын дилээ. Телефонга Хову-Аксында тудуу эргелеңниң план килдизиниң начальниги Игорь Алексеевич Баранков чедик келди. Оларныкы аразында болган дыска беседаны моон аадаа парадывис.

Корреспондент: уруг байырлаады таварыштыр комбинаттын тудууларыга байыр чедирип, оларныкы улам уруг чедикшилерин, аас-кеңигиңиң турталгалык болурун күөвешкан, коллективниң Май мурунуң ээлчеге калчаар киришкеня номчукуларга таныштырар бодаан ийик бис. Бо талазы-биле үнүү дамчыды болур силер?

Бистиң тудууус—комсомолду шалыпчы тудуу. Бо дээрге таварыкка аасе, анык күшкө, анык назинга чуртун улуг даалгам-дыр. ВЛКСМ-нин XIV съездинин сонда үеде чуртун чаа-чаа тудууларын комсомолду шөфтен турары бола, уус аажы-агыйын хоорайларын комсомол организацияларын кыркык-геометри ажилчы хевир, аныктарын коммунист кынаандыгын күштериниң эң чугула чүдүү апарган. ВЛКСМ-нин XIV съездинин сонда чуртун чаа тудууларына 450 муң ооздар, кыстар, оларныкы шитинде 200 муң хире киж—чуртун чоң болган сонгу районнарыне барган болгай. Бүгү-эвилеңде комсомолду шалыпчы тудууларынга 750 тудууларын кылган, оон шитинде бистиң анык тыва улетпүрүстүн баштайгы—«Тыва даг-дугу» комбинат бар. Бис ам Төрөн чуртка оон шынарды даг-дугу берип, даалганы ажилчыны күөдөш турар бис.

Комбинаттын бирги ээлчегин тудуун кылчып турган анык күшүнү күчүзү суларар туржук, харын хүн-бүрү күшүленип, немески турар. Ам бо хүнүнде бистиң аныктарымыс фабриканыкы пилги ээлчегин база өскө-даа тудуу объекттериниң ажилдарын дүргөн болгаш шынарды кылдыр дөш демисеки турар.

Бистиң комбинаттын коллективни партияныкы XXIII съездинин уруг чедикшилер-биле уткуп алган. Бирги кварталдың планын күөсөөткөниң шитиң продукция талазы-биле 101,2 хуу, баранымг продукция—101,1 хуу, сортуг даг-дугу—119 хуу күөсөөткөн; күш ажилдың

Дөскөл чок анык күш

бүдүрүкчүлүгүн 104 хуу чедирген. Тудуулар чөреде уруг тура-сортуг ажилдап турар апарган. «Тыва даг-дугу» тудуунуң тудуу эргелеңи бирги кварталдың планын 100,2 хуу күөсөөткөн. ол-ла үеде 802 муң рубльди шитиңдип алган.

Бо-ла бүгү чедикшилериниң чедик алымына бистиң аныктарымыс эң кыркыктың уруг болган. Бисте оң дөш комсомолу-аныктар коллективтери бар, олар—Күжүгет Калдар-оолдун, Борне Касеэтин, Елсва Немодолованы, Петр Шаранковтун, Владимир Фаламеевтин, Владимир Петровтун, Евгений Черепиновтун болган өскөсөөрүн-даа бригадалары. Оларныкы чамдымыл борта ам көрөз.

Күжүгет Калдар-оолдун удурткан тудууларынга 1960 чылдан бээр чыгыс чөре болуп, ажилдап келген. Олар фабриканыкы бирги ээлчегин тудуун кылчып кайгамчыктың ажилдап. Мында кол чөре болуп, анык күшүлүгү, алган күрөөлөгүн хуусаазыны бетиңе күөсөөткөн тудуу-сортууна. Ам бо бригада фабриканыкы пилги ээлчегин тудууда. Тудууларынкы мөңгүлү улам беш турар: оларныкы ийик бургуз—4 мөңгүлүгү чедик алган, ай чүдүп 120—135 хуу күөсөөрү чыгып апарган. Күжүгеттин бригадасы мөңгүлүлүгү болгаш дөшкөчүлүгү олошкыныкы бистиң республикага бир-ле дугаарында дөшкөчүлүгү чоруп көргөсөөткөн. Бригада ам бот-оруду

Мурнакты кижилер оң-оң: Иргит Шожут, Иргит Күзекти, Анатолий Глухов, Салчак Калы-оол... Оларныкы шитиң ааары безиң берге-дир, чүге дизе, даалга күөсөөткөн турар кижилер бисте ховар болдурун пилги.

Корреспондент: комбинаттын кол бажыныкы тудуу каймы хире апарган?

И. А. Баранков: монгаж ажилдары кидиң түлүк. Бистиң аарларын дөшкөчүлүгү монгаж ажилын сее кайы бажыныкы дөшкөчүлүгү чыгып ааар бис.

Бажыныкы хаанык бетонна кылган уруг блоктардан апарган. Хаанык бо чыгып элпек доозар ааар бис.

СЭР-ниң уус ажил-агыйын хоорайларын беш чыл планының талазы-биле СЭКП-нин XXIII съездинин Директиваларында «Тыва кобальт» комбинаттын тудуун бо беш чылда доозуп, ажыгалаа кирерин айткан болгай. Комбинаттын коллектив баштайгы продукцияны 1967 чылдың ийги чартында бээрин күрөөткөн ону чедикши-ниң күөсөөдүрүн тудуулар уруг-хууун кирерлер.

Дөскөл чок анык күш

актар коллектив ВЛКСМ-нин XV съездинин ааары дөш ажилдап турар. Апрельдин планын фабрика хуусаазыны бетиңе күөсөөткөн.

Май байырлааның бугуруда күш-ажыкы ааарын түгүп бээр катан көдүргөн. Бо уудаа тукту №3 тудуу уучагуу (начальниги И. Ситунин, комсомол организацияныкы секретары Ф. Нигомедзянов) төлөөкчүлери көдүргөн. Ол уучагуу тудууларын чурталаа болгаш култура-амырал бажыныкы тудуун чорудуп турган, 700 кубометр түүбү салыны. 900 кубометр аажы бетон, 400 кубометр элпек дөшкөчүлүгү болгаш өскө-даа ажилдарын кылтып, квартал планын 147 хуу күөсөөткөн.

Комсомол организацияларынкы ажилда чаа хевирлер болгаш ааар талып турар, ол чорук шалыпчы тудууну комсомолчуларынкы болгаш аныктарынкы идея-политикти дадыгышыкыны өжиктиң турар. Фабриканыкы комсомол организацияныкы (секретары Станислав Бойко) сөөз мурунуң хүнүнде комсомолчуларын тугурутуган бугуругачи беш болуктерин тургускан. Болуктер ажилдың шынарын кылган, комсомолду дөшкөчүлүгүниң организациян турган. Чыгыс, фабриканыкы слесарыларынкы болуу өскөсөөрүн чоруткан, хол-биле кыл ажилды солун турар көнөөрүн кылган.

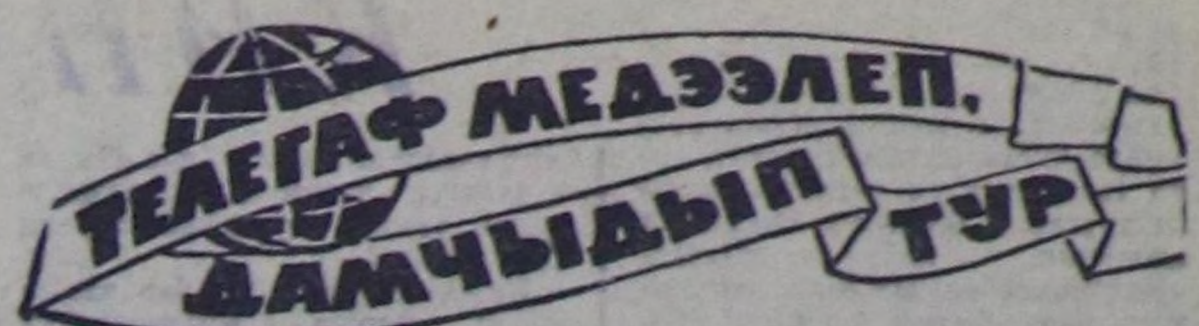
Комсомолчулар чүгө эң ажилдап турар аасе, харын эң дыштаным, өөренип турар. Ажил шагы тоне

бээр, көжөңкү политехниктиң техникуме, школаке чоруп турарларын, култураныкы «Тудуу» деп бажыныкы ааныда бот-тымынгар уран чүдү болгучу ажилынга кирерип-биле даалгачы бар чорурларын аам спортчу ааарга чоруп турарларын уругу чоруп болур силер. 250 аажы аныктар арылаачылар аам тудуулар болурунга белеткенип турар, а 330 аажы кижик аныктарынкы кеекээк школамында, 400 кижик техниктиң билгилерин өөренип турар, спортчу секцияларда 800 аажы анык ооздар, кыстар хаара туттуган.

Ак-Довурак хоорайныкы комсомолчулар болгаш аныктары СЭКП-нин XXIII съездинин ажилын уруг күчөөткөчү-биле хайгарар турган болгаш съездининкы материалдары-биле танышкан, бистиң партия-мыстың шитини болгаш дашкыкы политиканыкы чыгыс үн-биле, долугу-биле дөшкөн. Бистиң чуртуусе-тун чурттакчы чоңуң чартык неэни 26 хар чедир кижилер болуп турар, мынчаган бистиң чуртуусе-тун—аныктарынкы чурт деп, эң И. П. Брежневтиң өлөөкчүлүгү демдөзүне улам сорук кирип турар бис. Комсомол—коммунисттиң уруг идеяларынга бердинген бугу-бүдүн салгадык кижилерин кижиниң кен.

Ак-Довурактың комсомолчулары партияныкы ада сажым салымчыныкы күш-ажыкы чаа-чаа чедикшилер-биле харылаар болгаш ВЛКСМ-нин XV съездининкы белеттерин жүрүжүмүгү тургуштугар.

И. ЛЕПЕШКИН, ВЛКСМ-нин Ак-Довурак комитетинин секретары.

ГСЧП биле ГСДП-ниң төлөөкчилериниң баштайгы ужуражыышкыны

БЕРЛИН. (СЭТА). Апрель 29-та Германияныкы Социалисттик чыгыс аай партияныкы ТК-ының бажыныкы Германияныкы Социал-демократ-тиң партияныкы баштаар чериниң бүрүн эргелиг төлөөлери Ф. Штальберг биле Г. Штрюфлер оларныкы болгаш Германияныкы Социалисттик чыгыс аай партияныкы ТК-ының бүрүн эргелиг төлөөлери П. Фернер биле В. Ламберттиң баштайгы ужуражыышкыны болган.

Ийи талалар боттарының боталдарын таймалык болгаш көрдүгөн ийи хурааларын чорудар дугайында савалдарын кириген. ГСЧП ТК-ының бүрүн эргелиг төлөөлери ийи партияларын аразында санал-оонааларын солчулганын дугайында ГСЧП ТК-ының XII пленумунуң резолюция-зын ГСДП-нин баштаар чериниң төлөөкчилеринге дамчыдып берген.

ГСЧП ТК-ының болгаш ГСДП баштаар чериниң төлөөкчилериниң аразында ужуражыышкыны боттарының дугурушканы Бугаар болур.

Вьетнамны деткири-биле

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканыкы 377 муң аажык хамаатылары Вьетнамда америка агрессияга удураалышыкыныкы меделегиле аттарын салган. ГДР-ниң «Удусу эл-сепкил каттыштырылганы» дээр хой-нигиңиң органи-зацияныкы баштаар чери демисеки турар Вьетнамга дууламчы фондуга 150 муң марканы шпачткан.

ЛОНДОН. Тайбың камгалааныкы лондон комитети Вьетнамда америка империализтеринкы агрессия үүгөдүгүлүгү удураалышыкыныкы чагааны АКШ-тын Лондонда элчин черинге чоруткан. Чагааны авторлары бугар-чүдөн дайынны соксакдырпын негеп турар.

Параментиниң кеекүүнери — лейбористер Вьетнамда америка политиканы деткириңде ойнааларын негеп, чазакка кирип кыйты-рымга ат салышыкыны чымырды уругурутулар. Ам безиң кыйты-рымга парламентаңың 78 кеекүүнү ат салган.

ДЕЛИ. Такилаландың аныктар федерацияны АКШ-тың президентини Л. Джонсонга чагаа чорудуп, ларын ажилдап үдүргөн.

Индонезияда байдал

ЛОНДОН. (СЭТА). Индонезияда «сентябрь 30-нчы шимчөөшкүлүгү» хамаарылгалык кылдыр септаст-тиркен кижилерин тудуу хоорайларын болгаш күрүнө албан черлерин дөшкөчүлүгү уругурутулар турар деп, Рейтер агенттедизинкы корреспондентин Джанкарталан диниңиң турар. Чүгө саң министрствозундан безиң 60 кижиниң тудуу хоорай-даа болгаш 300 хире албан-хаакчы-ларын ажилдап үдүргөн.

Америк самолётту аңдара аткан

ХАНОЙ. Вьетнам удуу армиязы-ның агаардан халлаашкына удуу камгаладык кезектери апрель 28-те Лонгбин ортулуктуң агаарында бир америк самолётту аңдара аткан дээрин Вьетнам информс агентте-лел дыңнадып турар.

Мынчаган ВДР-ниң агаарында аңдара аткан америк самолёттар-ның шити саны 308 четкен.

БУЭНОС-АЙРЕС. Сайгончуң эрге-чагыргаларында дууламчы кылдыр аши-челки, ийик-хепти болгаш эң аймаан чорудар дуу-лымда Аргентинаныкы, дашкыкы херектер Министрствозунуң шити-пери чоңуң килеңчизиктиң болгаш кайгалыкыны болдурган. «Вьетнамда америк агрессияга бичи-даа дууламчы кылбас» деп долугу-биле чуртка чыскаалдар болгаш митингилер өткизиле.

ЧУРУКА. чыскаалкар бодунуң чуртунуң хосталгазы дээр демисекип турар өлөөкчүлүгү дуулаарыкы кылгырган до-зунуңиң тудуу алган чорлар.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Байырлалдың баштактаныы

ЧӨӨН-ХЕМЧИН РАЙОНДА СЭКП-НИНГ XXII СЪЕЗДИНИ АТТЫГ НОЛХОЗТУН ДАРГАЗЫ ЭШ Т. ПИЧЕН-ОЛГА

Хайыракан бедни деп че. Нанчап ынаар үнер деп че? Хей-ла чүве, үнер деп да? Хере базып үне берген.

Норбес сен бе, нандыг-дыр че? Хорз делген, ээти бедни. Хомудангың нолхоттарже Холун сунуп, дуураал даш.

Нылыр дизе, тудар дизе, Нычкытырбас — немээ кижи. Билдигиң-даа, мергензэн-даа Пичен дарга тергини кижи!

Нодан незиң чоруп кагза, Хойгуларныкы хойгузу боор. Тудуу-баныкы кылчы берзе, Тулган дирткен бызачы бөө?

Техника база билдир— Дөшкөшпей бардыңар ой! Суртаал-сүме кыла бээрже, Тургакчының сургакчызы!

Ажил-ишчи, негелдиги. Амыр-дыктын билбес боор. Ааа бистер ынак болгаш Аламыс дег хүнүлээр бис! О. СУВАНКИТ.

Чолу ак чолаачы

«ЧОЛУ ДЕСКИ АЪТ, ЧОЛУ АК ООЗ» деп, бүгү Торгалык шитинде чугалакың турарымыз ол анык кижиниң ажил-ишчи оругу болу-нуң чыгып-биле болуп алганы дег беден мыңаар эгелээни. Харында, оон амыдырамың уруг кезип күш-ажыкың хай таладык хевирлеринге эгелээни дизе, час-тырыг болбас.

Өвүрүң Дус-Даг—Тывада су-раглыг чер. А оон келер үең ба-за-ла уугу. Дусту балды тудуу алган, хол-биле кагарың безиң бо-дап жүрүңдерин, кайы хире ка-дык ажил болбас дөгүдү. Ийчан, чөбүр ажил чыл мурунда. Өвүр-нүң дус байлактыг бо черинге эвес, а Тывага машина-техника эвезиң турганын шынап-ла кым билбес деп. Монгуш Иймеэвич Аржай-оол барык-ла алды чыл шитинде дөш бугурулузунуң дус кагар ажилчы болуп ажилдап турган. Ол үеде дөш кагар оңгар-ларын ажилдап камгалаа чөп-сө турганында дус доураа токтуп баткан, оңгарда турган кижилерин башы наар таварыл-галар-даа турган.

Монгуш бир-ле катан дусту хой өвүр-биле хай турда, тигелен берген цораван сүвүрден бузууду оон кырыкча дөгүлү дүжүп эгелээни. Чамдык уусу бал-дыларын октагылапкан, оңгар-дан дүргөн-не үне халаан. А Монгуш дуураа наалтарыннан хараалаш оңу дүргөн үндүр да-кый берген. Оңгарык баса бир тап берип чыдырда, бир-ле чүе дүр дөш чоода, оон ары-ба-жын кызыл доозуң дугуламы бер-ген. Ужуруп билбей барган

Минини келирге, хай-даш оңгар-ын долдуу дүжүккөн куйгазы ажиң, сүвүрү берген, бажы тик-лөп болган. Ийчан-даа Монгуш борта мөңдү үнө.

Маңаа, бот-бүдүн чөпсөк-херексөөдү бугурулузуге, оон эң ажилын өш-өрү дактап, ажилга чүгө чүткүдүгү эвес, а дидим, шитириң кижид-дир деп турган ол ам-даа утпаан.

Торгалык колхоз тургустуна бээр, Аржай-оол ааа кымнык-даа мурунда кирген кижилер-ниң бирээни болган. Коллектив чаа, кеңигүүнери база чаа, ажил-иш дээр, бир-ле балалчак чүе ышкан, эңи чымыл бербей тур-ган ол хүнүнде Монгуш бодунуң каала ажилдап болурун бажы-мы-биле шитириң алган. Эң-не дүргөн боттадыр, бирги чере-ниң айтырым—чаа нолхотуң ту-дугу-суурун сайзыраңгайдыр турган. Аааа Монгуш дораван-на кирген. Бо ажилда база-ла хой нарын болгаш бөргө чүдүдөр тур-ган. Ийчан-даа мурунда дус бугурулузун ажилдап, алаа тудуууну хөмчөөлү биче-даа бол, ажилын кылчы турган болгаш ол өскө элтеринге болаарга, дүргөн мергекий берген. Чамдыкта ол тудуу ажилын билбес колхоз-чулары ооредни, кылдыңган ту-дугарын боту хуузаап ат турган.

КОЛХОЗ чыл бүрү сайырап, оон кижилериниң ажил мерге-жил билир турарын билген. Монгуш бодунга бир тускай мер-гекий чедип алырын бодап алган. Ийчанга чөпсөк чөпсөк алымыдан өөрөгөн ажилы — тудууга ажил-дансаа келер, төрөөн өүүрунүң

каракка көсүкү өвүр ораарын со-нуураар чүткүзү хайыкчы-шөан турган.

Амыдырал кижинде хой чүдү-дү негээр, херек апарган тавар-ыкка оон кайлаар-даа алган баар болгай. Монгуш Аржай-оол база-ла мынды байдалга тавар-ышкан: чолаачылар куруузуңе ооренип чоруккан. Чолаачылар белеткээрин колхоз база-ла Моң-густан эгелээни. Бо дээрже аааа өш-өрүңүң көргөсөн бедни иде-гели-дир.

ЧУРУМАЛ

Өвүр тала даг-даштыг, кадыр-бөрт чер болгонда, машина, кияз сажым дег, амыр чоруттумас. Оруктар үнмөз чөдөр маңаа хой турду. Орук ажилдар дугайында алымың база тургу-стунуң келген. Ынаар өскө чолаа-чы элтериң-биле кады Аржай-оол чоруккан. Чола-Бези, Хамар-Бези, Кызыл-Хол-Бези дөш, машина чорубу аласа черлериниң оругу эш-тыжырыңа боту баштап алган, мыңаар орук үндүрениңе ол идөөкчүлүгү киришкен.

Бир-ле кыжым Өвүрге хар уруг дүжкөн. Колхозтуң малынын чамдыкым чудан, берге байдал таварыш келген. Чола хөмийн оорунда Танды эдөөдө аалдарга чөдө берген, чолаачылар малчы-ларныкы мал-маганын машина-ларга чүдүргөн даңгалаа, эңи өстүгү черлерге оңгарын коңу-ру турган. Бо ажил бодунуң бергенин көргөсөн: сее малчы орукка муңгаштамы берген. Бо чымыл чөбүр муң километрин

дим, нажар, сагым чолаачы чор-уу-биле дөшкөчүлүгү машиналарын о-рукке үндүргөн, элзон каш нодал хой айымдаа чогуру өйүндө камгалааттыган.

Кижиниң бажыг тура-соруу турда, ол наядың-даа бергени ажил шидеар. Аржай-оолга кайы хире бажыг тура-соруу турбаан деп бодар силер. Ийчан Торга-лыкта өскө черден халадып кел-ген чолаачы С. дөшкөчүлүгү ар-мергекчилдиге-даа боту, «кыла-наржы» бажын сулукка, оон ушунтуп алмыр берге кийи турган. «Чолаачы кийи соока, ол-ыкы-ка чорур, мынчаган ширт, вод-ка джер болаа эңи, кады ижер бис бөө» деп, бир-ле катан С. элзон «чымыңай» берген келген. Аржай-оолду көгүдүп эгелээни. Аржай-оол ол эңче ширини көр-гөш, «арага ижер күзөлөң чок, оон ырак кийи мен деп, дорт харымыла. Ол сөзүн ам-даа бжы-мын-биле эзеп чорур».

Монгуш Иймеэвич чедип чыл шитинде ийи машинаны капитал септеде чоңаа эдилээш, хой муң километр ууун орукту эртен. Чоруту-ла, ажилыңа ол улам да-дыгыш, харын-да анык чолаа-чыларын бажымыз болу берген. Ол-ла үеде оон анык чолаачылар болгаш механазаторлар «уугу-кижи» деп хүндүткөдү-биле шөалаан алганын.

1958 ЧЫЛДА ол «ЗИС-355» деп машинаны хүлээп алгаш, оозу-биле бөргөңө чедир ажилдамы-шкан. Ук машинамы ам көөр бо-ла, эңи чымын алган машина-ларын бөзүп эдөртөс, тура дүш-көс хай турар. 140.000 километр-ин өрткөн соода, капитал сеп-тегиле кирген. Монгуш Иймеэ-вич чыл санында-ла 23—25 муң тонна-километрин өртүп турар. Бо чымыл чөбүр муң километрин

эртөр мөң деп, бедеткен, хүлээ-лөп алган. Бо дээрже наамың у-гаткан машинага бодарга база бо черин чөп кырыңың бажы-лап алгыра, куду эвес сал-дыр.

«Чолаачы кийи бүрүз Аржай-оол мынак болур чүе болаа, ажил-даа дык бугуңуң болу-дур!» деп, хой-ле кижилериниң чү-галаа турганын дыңнаан бис. Ол черде шин. Бети дээрже, ма-шинага сүгөн, сляос, тараа, дүе чүдүргөн болаа, оларын өтүп болгаш хейиң салган болур. Бо-машина кырыңа алаа-ла ооа-лаашкын эвес, а дөң-дөңки, шын санаашкын-дыр. Чүдүргөн чүе-тин орук-чырик берге-даа, аштан, оон чоруп турган, ыламыла чет-че-менди чедир. Чамдык чолаа-чылар чер чорутурда чүдүрүкчү кижилер эдөртүп алган болур, а Ар-жай-оол—боду чүдүрүкчү. Чүгө хаая таварылгаларда ааа кым-бир кижик дуулаачы болуп чо-руру. Ол чораван эштер Аржай-оолдун черге моговас-шылаазын, чаадаа орукка чыткан чыгыс даштык безиң ам октап чорутуруң көргөш, кайлап-даа тургулаар».

Коммунист Монгуш Аржай-оол —Өвүр район Советиниң депу-датинга ийи улаштыр соугуткан. Төрөн суурунда-даа, оон кыдыг-кызылганында-даа калдыг-да чу-гула ажил-херек эгелей бээр бол-дур, мынаар кыммы-даа мурунай баар кижилериниң бирээни база-ла Аржай-оол.

«Частың байыры—Май бо. Ону бодунуң чүткүдүгү күш-ажыкы-биле уткуп алган кижилерин чоң чоругарал-биле адап турар. Бир эвес Өвүрүнүң ыдыг кижилерин кымнарыл дээрже, —асе кым боор, демгиле Аржай-оол болгай —деп, бистиң торгалыкчылар бугурулузун-биле алаарлар.

Т. ЧЫМБАЛАК, Т. ДАМБАЖЫК.

TC-00883